

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
MAGISTRATURA BO‘LIMI**

Qo‘lyozma huquqida

UDK: 339.13:336.7:330.3

MAKSUMOV BOTIR RUSTAM O‘G‘LI

**XORIJIY INVESTITSIYALARNING XALQARO MOLIYA
MUNOSABATLARI TAROQQIYOTIDAGI O‘RNI**

70410401 - «DAVLAT MOLIYASI VA XALQARO MOLIYA»

Magistr akademik darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

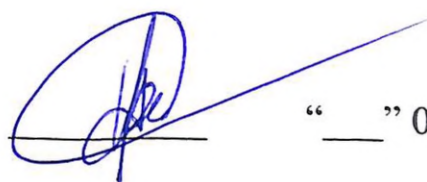
Ilmiy rahbar: PhD, v.b. prof. Z. Shamansurova

TOSHKENT-2024

Magistrlik dissertatsiya ishi “Moliya va moliyaviy texnologiyalar” kafedrasida dastlabki himoyadan o‘tgan.

“_____” - sonli bayonnoma «_____» _____ 2024 -y.

Kafedra mudiri: X.X.Xudoyqulov

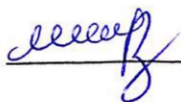

_____ “_____” 05.2024

Ilmiy rahbar: PhD, v.b. prof. Z. Shamansurova

_____ “_____” 05.2024

Talaba:

B. Maksumov

“_____” 05.2024

Dissertatsiya Moliya va buxgalteriya hisobi fakultetida 2024 – yil “_____” _____

№ _____ raqami bilan ro‘yxatga olingan

ANNOTATSIYA

Jahon iqtisodiy maydonida so'nggi o'n yilliklarda katta o'zgarishlar sodir bo'lmoqda, bu transchegaraviy kapital oqimining misli ko'rilmagan o'sishi va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar faoliyatining ko'payishi bilan tavsiflanadi. Bunday sharoitda xorijiy investitsiyalarning roli xalqaro moliyaviy munosabatlar shakllantirishda asosiy nuqta sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu dissertatsiya xorijiy investitsiyalar va xalqaro moliyaviy munosabatlar dinamikasi o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirni sinchkovlik bilan o'rganishga, ularning iqtisodiy rivojlanish, moliyaviy barqarorlik va global boshqaruv uchun ko'p qirrali oqibatlarini yoritishga harakat qiladi.

Shuningdek, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar transmilliy korporatsiyalar (TMK) tomonidan tashqi bozorlarda o'z ishtirokini o'rnatish yoki kengaytirish maqsadida milliy chegaralar orqali kapitalni strategik joylashtirishni anglatadi. Bu investitsiya jalb qilayotgan mamlakat va mahalliy hududlarda iqtisodiy o'sish, texnologik diffuziya va sanoatni rivojlantirish drayveri sifatida katta ahamiyatga ega. Bundan tashqari, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar bilimlar, boshqaruv tajribasi va ilg'or tajribalarni transferi uchun vosita bo'lib xizmat qiladi va shu bilan samaradorlikni va global miqyosda raqobatbardoshlikni oshiradi.

Biroq, xorijiy investitsiyalarning ko'payishi xalqaro moliyaviy munosabatlar sohasida o'zaro bog'liqlik va muammolarning murakkab shaklini ham keltirib chiqararishi mumkin. Global kapital bozorlarining tobora o'zaro bog'langan munosabati milliy iqtisodiyotlarning tashqi zarbalar va turli risklarga moyilligini oshirib, risklarni samarali boshqarish va tartibga solishni muvofiqlashtirish uchun imperativlarni kuchaytirdi. Bundan tashqari, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimining hududlar va tarmoqlar bo'yicha assimetrik taqsimlanishi yanada inklyuziv va adolatli global moliyaviy arxitekturani rivojlantirish zarurligini ko'rsatmoqda.

Shu nuqtai nazardan, ushbu dissertatsiya xalqaro moliyaviy munosabatlar dinamikasiga xorijiy investitsiyalarning belgilovchi omillari, mexanizmlari va natijalarini ochib berishga harakat qiladi. Iqtisodiyot, moliya va xalqaro siyosiy iqtisodni o'z ichiga olgan ko'p tarmoqli asosga asoslanib, u global dunyoda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar kapital taqsimoti, davlat investitsiya siyosatni muvofiqlashtirish va institutsional evolyutsiya modellarini qanday shakllantirishi haqida tushuncha berishga qaratilgan. Empirik tahlil va nazariy sintez orqali u barqaror rivojlanish, moliyaviy barqarorlik va global iqtisodiy boshqaruvni rag'batlantirishda xorijiy investitsiyalarning o'rnini haqida davom etayotgan ilmiy munozaraga hissa qo'shishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: xorijiy investitsiyalar, yevroobligatsiyalar, obligatsiyalar reytingi, moliya bozori, obligatsiyaning bozordagi daromadligi

ABSTRACT

The global economic landscape has witnessed a profound transformation in recent decades, characterized by an unprecedented surge in cross-border capital flows and the proliferation of foreign direct investment (FDI) activities. Against this backdrop, the role of foreign investments has emerged as a focal point in shaping the contours of international financial relations. This dissertation endeavors to scrutinize the intricate interplay between foreign investments and the dynamics of international financial relations, shedding light on their multifaceted implications for economic development, financial stability, and global governance.

At its core, foreign direct investment denotes the strategic deployment of capital across national borders by multinational corporations (MNCs) with the aim of establishing or expanding their presence in foreign markets. This phenomenon has assumed paramount significance as a driver of economic growth, technological diffusion, and industrial restructuring in both host and home countries. Furthermore, FDI serves as a conduit for the transmission of knowledge, managerial expertise, and best practices, thereby catalyzing productivity gains and enhancing competitiveness on a global scale.

However, the proliferation of foreign investments has also engendered a complex web of interdependencies and challenges within the realm of international financial relations. The increasingly intertwined nature of global capital markets has heightened the susceptibility of national economies to external shocks and contagion risks, amplifying the imperatives for effective risk management and regulatory coordination. Moreover, the asymmetric distribution of FDI inflows and outflows across regions and sectors has underscored the imperatives for fostering a more inclusive and equitable global financial architecture.

Against this backdrop, this dissertation endeavors to unravel the determinants, mechanisms, and consequences of foreign investments on the dynamics of international financial relations. By drawing on a multidisciplinary framework encompassing economics, finance, and international political economy, it seeks to offer a nuanced understanding of how FDI shapes the patterns of capital allocation, policy coordination, and institutional evolution in an increasingly interconnected world. Through empirical analysis and theoretical synthesis, it aims to contribute to the ongoing discourse on the role of foreign investments in fostering sustainable development, financial resilience, and global economic governance.

Key words: foreign direct investment, investments, Eurobonds, bond rating, financial market, bond market yield.

MUNDARAJA

Annotatsiya		3
Mundaraja		5
Keltirilgan jadvali ro'yxati		6
Keltirilgan rasmlar ro'yxati		6
I BOB	KIRISH	
1.1	Dissertatsiya mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi	7
1.2	Tadqiqot maqsadi va vazifalari	9
1.3	Tadqiqotning asosiy muammolari va savollari	9
1.4	Tadqiqot ob'ekti va predmeti	11
1.5	Tadqiqot natijalarining ilmiy-nazariy va amaliy ahamiyati	11
1.6	Dissertatsiya tarkibining qisqacha tavsifi	11
II BOB	ADABIYOTLAR SHARXI	
2.1	Kirish	13
2.2	Mavzuga oid ilmiy-nazariy qarashlar sharhi	13
2.3	Mavzuga oid mahalliy me'yoriy-huquqiy hujjatlar sharhi	17
2.4	Xulosa	23
III BOB	METODOLOGIYA	
3.1	Tadqiqot dizayni	24
3.2	Ma'lumotlarni to'plash jarayoni	24
3.3	Tahlil uchun qo'llaniladigan usullar	25
3.4	Tadqiqotni o'tkazish uchun zarur sharoitlar	26
3.5	Tadqiqotdan kutilayotgan ilmiy va amaliy natijalar	27
IV BOB	TAHLIL VA NATIJALAR	
4.1	Xalqaro obligatsiyalar bozorida O'zbekistonning ishtiroki tahlili	29
4.2	Investitsiya oqimini mamlakatga yo'naltirishda obligatsiyalarning ro'li	37
4.3	Obligatsiyalarning bozordagi daromadliligiga ta'sir qiliuvchi omillar tahlili	43
4.4	O'zbekistonga xalqaro investitsiyalarni jalb qilishda suveren va korporativ xalqaro obligatsiyalar tahlili	54
V BOB	XULOSA	
5.1	Tadqiqot savoliga tegishli natijalarning qisqacha mazmuni	57
5.2	Tadqiqotning asosiy taklif va tavsiyalari	58
5.3	Tadqiqot cheklovlari va kelgusi tadqiqotlar uchun takliflar	61
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati		64

I BOB. KIRISH

1.1. Dissertatsiya mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi

Milliy iqtisodiyotning rivojlanishi salmoqli darajadagi xorijiy investitsiyalarsiz tasavvur qilish mushkul, bunda asosiy rol moliyaviy bozorga ajratilgan va investitsiyalarning asosiy qismi moliyaviy investitsiyalar orqali amalga oshiriladi. Jahon iqtisodiyotining hozirgi rivojlanish bosqichining ajralmas qismi milliy va millatlararo darajadagi iqtisodiy integratsiya jarayonlarining jadal rivojlantirishdir.

So‘ngi yillarda O‘zbekiston hukumati va ko‘plab milliy kompaniyalar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun xalqaro moliya bozorlariga obligatsiyalar joylashtirmoqda. Xorijiy investitsiyalarni obligatsiya instrumenti yordamida jalb qilish munosatlarni tartibga solib turish uchun hukumat ko‘plab qonun, qaror va farmonlar qabul qilmoqda. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrda “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi O‘RQ-598-son, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 15-oktabrdagi “Respublika hududlarida innovatsiya va investitsiya faoliyatini jadallashtirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 606-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 7-sentabrdagi O‘zbekiston Respublikasining “To‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar jamg‘armasi faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PF-215-son Farmoni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-iyuldagi “Tashqi moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalash bo‘yicha qo‘shimcha chora tadbirlar to‘g‘risida” PQ-3877 sonli qarori, 2019-yil 25-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasining xalqaro reytinglar va indekslardagi o‘rnini yaxshilash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4210-son qarori, 2019-yil 7-martdagi “Xalqaro reyting va indekslarda O‘zbekiston Respublikasi reytingini yaxshilashga oid chora-tadbirlarni tizimlashtirish to‘g‘risida”gi PF-5687-son Farmoni va 2020-yil 2-iyundagi “O‘zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o‘rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy qilish to‘g‘risida”gi PF-6003-son Farmoni qabul qilindi.